FUNCTIE VAN HET BORGSTELLINGSFONDS VOOR DE LANDBOUW

Harold van der Meulen

Het Borgstellingsfonds voor de Landbouw (BF) is in 1951 door de overheid ingesteld met het doel de ontwikkeling van de land- en tuinbouw te bevorderen. Het BF verleent garantie aan ondernemers bij financiering voor de stichting, overname, vergroting en modernisering van bedrijven. Het fonds maakt investeringen met positieve rendementsverwachtingen mogelijk die zonder borgstelling niet te financieren zijn vanwege onvoldoende zekerheden. Het is een instrument dat banken de mogelijkheid geeft om naast de gangbare financiering een lening aan ondernemers te verstrekken onder de garantie dat de rente en aflossing wordt terugbetaald.

Veranderingen in het BF

Het BF heeft vanaf 1 januari 2004 een aantal wijzigingen ondergaan, ingegeven door het streven naar zelffinanciering van het fonds en de wens om financiële risico's voor het fonds en de Staat beheersbaar te houden. Daarnaast is er in 2004 voor glastuinbouwbedrijven die investeren in een Groen Label Kas het BF+ geïntroduceerd.[1] De belangrijkste aanpassingen zijn de invoering van een jaarlijks budget aan verleende borgstellingen, de zogenoemde garantieplafonds: voor BF 31 miljoen euro en voor BF+ 30 miljoen euro. Verder wordt een maximum borgstellingbedrag per aanvraag vastgesteld van 450.000 euro bij BF en 1.200.000 euro bij BF+. Als gevolg van de maximale budgetten was het fonds in de zomer van 2005 uitgeput. In september is besloten de garantieplafonds éénmalig te verhogen. Deze ontwikkelingen hebben bij het bestuur van het BF tot de vraag geleid welke functie het instrument in de huidige vorm en marktsituatie nog heeft voor agrarische ondernemers.

Tabel 1 Enkele cijfers over het gebruik van het BF en aandeel in investeringsbedrag, periode 1990-2004

	1990	1995	2000	2002	2003	2004	
						BF	BF +
Totaal aantal verleende borgstellingen	518	402	255	171	193	87	25
Totaal borgstellingbedrag (in mln. euro)	59.8	63.3	100	87	109.3	28.3	25.4
Gemiddeld borgstellingbedrag per aanvraag (in duizend euro)	115	157	392	509	566	325	1.016
Totaal investeringsbedrag (in mln. euro)	266	274	459	410	477	168	200
BF/investeringsbedrag in %	22	23	22	21	23	17	13

Bron: Jaarverslagen Borgstellingfonds, diverse jaargangen.

Glastuinbouw is grootste gebruiker

Het aantal verleende borgstellingen ligt in de glastuinbouw veel hoger dan in andere sectoren. Uit de glastuinbouw komen dan ook meer verzoeken voor borgstelling dan uit alle andere sectoren samen. Naast de te bieden zekerheden heeft dit te maken met de snelle schaalvergroting en de hoge kapitaalintensiteit van glastuinbouwbedrijven. De overige aanvragen komen vooral uit de intensieve veehouderij. Het gebruik van het BF op de grondgebonden bedrijven is beperkt omdat deze bedrijven vaak over voldoende zekerheden beschikken. Het aantal agrarische bedrijven dat gebruik maakt van het BF is in de periode 1990-2004 sterk teruggelopen tot ruim honderd als gevolg van de veranderende voorwaarden (tabel 1). Vooruitlopend op de aangescherpte eisen, is in 2003 extra beroep gedaan op het BF. Het totale bedrag waarvoor het BF borgstellingen heeft verleend schommelde de afgelopen jaren rond de 100 miljoen euro (tabel 1). In 2004 was dat met een bedrag van 53 miljoen euro veel lager, als gevolg van de ingevoerde budgetten. Ongeveer tweederde van de verleende borgstellingen dient voor financiering van modernisering

1 Zie Agri-monitor artikel 'Borgstellingfonds-plus: ondernemingsplannen als basis' (jrg.9–nr.6–december 2003)

van een bestaand bedrijf. Daarnaast betreft het vooral overnamen buiten familieverband en het opstarten van een nieuw bedrijf. De totale investeringen met borgstelling bedroegen de laatste jaren tot 2004 circa 450 miljoen euro. Het leeuwendeel (85%) van deze investeringen wordt gedaan door de tuinbouwbedrijven. In 2004 is het totale investeringsbedrag met BF gedaald tot 368 miljoen euro. In totaal wordt in de land- en tuinbouw jaarlijks 4,5 à 5 miljard euro geïnvesteerd.

Middengroep
Het BF is vooral belangrijk voor middelgrote bedrijven die zich met (grote) stappen verder willen ontwikkelen. Deze bedrijven hebben goede ondernemers en voldoende toekomstige kasstroom, maar een tekort aan beschikbare zekerheden. Deze bedrijven zijn belangrijk voor de ontwikkeling van de concurrentiepositie van de Nederlandse land- en tuinbouw. Het zijn moderne ondernemers die gezien de economische resultaten kunnen anticiperen op wensen vanuit de markt en de maatschappij. De rol van het BF is vooral het leveren van een bijdrage aan een gezonde financieringsstructuur van een bedrijf waarbij er ook ruimte is voor toekomstige investeringen. De ondernemer kan blijven inspringen op nieuwe innovaties en bedrijfsaanpassingen. Ook biedt een gezonde financiële structuur meer mogelijkheden tot tijdelijke bijfinanciering. Dit is vooral relevant in sectoren met pieken en dalen. Grotere glastuinbouwbedrijven doen echter steeds minder beroep op het BF. Enerzijds komt dat omdat men geen hoofdelijke aansprakelijkheid accepteert en daardoor van BF en BF+ is uitgesloten. Anderzijds ligt bij de heel grote bedrijven de nadruk op vertrouwen in de toekomstige hoogte van de kasstroom en staat door de maximering van het BF-bedrag, de BF-garantie niet in verhouding tot de totale financiering.

Rol van de banken
Door de invoering van een maximum borgstellingbedrag is het aandeel BF in het investeringsbedrag in 2004 sterk gedaald (tabel 1). Banken hebben meer geld in de financiering gestoken waarvoor zij zelf risico dragen. Hierdoor heeft er, gerelateerd aan de aanpassing in het BF, productontwikkeling plaatsgevonden. De banken hebben hierbij o.a. geanticipeerd op de mogelijkheid om bij BF+ op achtergestelde leningen borgstelling te verlenen. Echter, wanneer de banken met hun eigen producten een te fors risico lopen, zullen zij eigen grenzen aan hun budgetten gaan stellen dan wel hogere rentepercentages hanteren. Dit kan een rem op de schaalvergroting en innovatie binnen de sector tot gevolg hebben.

Toekomstige functie
Het BF past goed in de huidige rol van de overheid rondom innovatie en financiering. Het sluit aan bij de beleidsdoelstelling 'streven naar een concurrerende en duurzaam producerende agrarische sector' en bij het 'zorgen dat'-principe van het ministerie van LNV. Sterk punt is de hefboomfunctie die grote investeringen mogelijk maakt met beperkte garantieverstrekkingen en zeer geringe verliezen. Het aandeel van de verliesdeclaraties uitgedrukt in de uitstaande verplichtingen is met gemiddeld 0,6% over de laatste 15 jaar laag. In de glastuinbouw wordt het BF gezien als een belangrijke motor achter de schaalvergroting. Om als instrument in de toekomst een zinvolle functie te blijven vervullen moet het beleid ervoor zorgen dat de ambitie met het instrument en het beschikbare budget met elkaar in evenwicht zijn. Verder moet er kritisch gekeken worden naar de procedurele kant van de uitvoering. Zonder borgstelling wordt het vooral lastiger innovaties te financieren gezien het risico voor banken. Voor de toekomstige besteding van innovatiegelden biedt de opzet en werking van het Borgstellingsfonds interessante aanknopingspunten.

Meer informatie:
Rapport 6.06.05 *De functie van het Borgstellingsfonds voor de Landbouw; een quick scan naar de functie in de huidige vorm en marksituatie*